

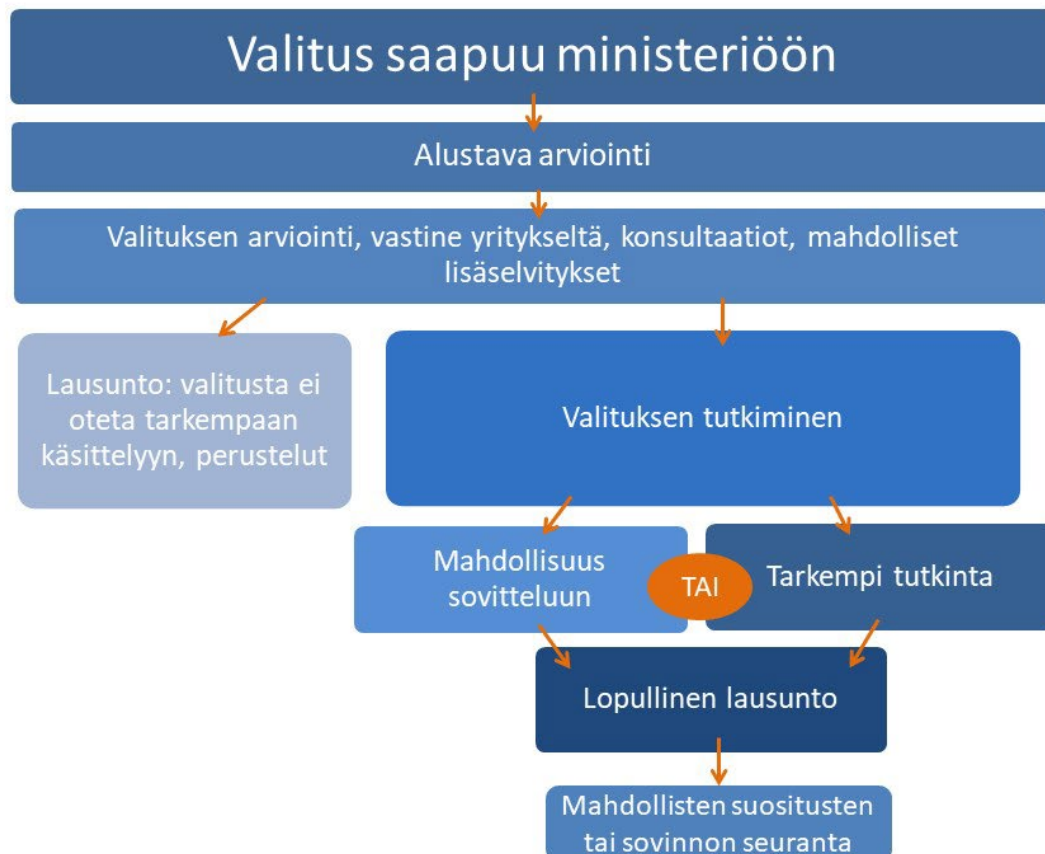

18.10.2022/TEM

MENETTELYTAPAKUVAUS OECD:N TOIMINTAOHJEITA KOSKEVAN VALITUKSEN TEKEMISESTÄ JA KÄSITTELYSTÄ

OECD:n toimintaohjeet sisältävät valtioiden hyväksymiä suosituksia monikansallisille yrityksille. Suositukset koostuvat vastuullisuuden periaatteista ja normeista sekä lainsäädännön soveltamisesta kansainvälisessä liiketoiminnassa. Suomi on sitoutunut edistämään OECD:n toimintaohjeiden noudattamista. Toimintaohjeiden tukena toimivat OECD:n jäsenmaiden hallitusten perustamat kansalliset yhteyselimet. Nämä kansalliset yhteyselimet (National Contact Points, NCP:t) tekevät toimintaohjeita tunnetuksi ja soveltavat niitä. Kansalliset yhteyselimet toimivat myös välittäjä- ja sovittelufoorumina toimintaohjeiden soveltamisessa.

Toimintaohjeita koskevalla valituksella (toimintaohjeissa ”yksittäistapaus”) jokin taho haluaa selvittää, onko monikansallinen yritys toiminut toimintaohjeiden mukaisesti. Tällaisen valituksen käsittelee Suomessa kansallisena yhteyselimenä työ- ja elinkeinoministeriö yhdessä yhteiskunta- ja yritysvastuun neuvottelukunnan¹ kanssa (valtioneuvoston asetus 591/2008). Neuvottelukunta lausuu ministeriön pyynnöstä näkemyksensä siitä, onko yritys toiminut toimintaohjeiden mukaisesti. Valituksen käsittely on kuvattu kuviossa 1.

Kuvio 1. Valituksen käsittely Suomen kansallisessa yhteyselimessä.

¹ Neuvottelukunnan ajantasainen kokoonpano on saatavilla täällä: <https://tem.fi/yhteiskunta-ja-yritysvastuun-neuvottelukunta>.

Valituksen saattaminen käsittelyyn

Valitus toimitetaan kirjallisesti työ- ja elinkeinoministeriölle osoitteella työ- ja elinkeinoministeriö, PL 32, 00023 VALTIONEUVOSTO tai sähköpostitse kirjaamo.tem (at) gov.fi². Valituksesta pyydetään toimittamaan myös kopio sähköpostilla osoitteeseen ncp-finland.tem (at) gov.fi. Valituksen muotoilulle ei ole tarkkaa ohjeistusta, mutta siitä tulisi vähintään käydä ilmi, mitä yritystä valitus koskee, kuvaus yrityksen menettelystä ja mikä tai mitkä ovat ne toimintaohjeiden kohdat, joita kyseessä oleva yritys ei ole noudattanut. Lisäksi mahdollisten todisteiden osalta tulisi kertoa mistä seikoista todistelulla on tarkoitus antaa lisätietoja. Käsittelyn nopeuttamiseksi kansallinen yhteyselin suosittelee [linkissä](#) olevan lomakkeen täyttämistä³.

Valituksen tekoon voi osallistua useita eri osapuolia. Tarvittaessa kansallinen yhteyselin voi hyödyntää osapuolten kuulemissa videoneuvotteluja ja edustustoverkostoja, mutta yhteyselin ei korvaa matkakuluja. Valituksissa, jotka koskevat kysymyksiä tai tapahtumia ennen vuotta 2011, jolloin OECD-toimintaohjeet edellisen kerran uusittiin, yhteyselin soveltaa kulloistakin voimassa ollutta OECD-ohjetta.

Valituskäsittelyn kielet ovat suomi, ruotsi tai englanti.

Tarkemmat OECD:n periaatteet valituksen käsittelystä ovat toimintaohjeiden sivuilta 53–54 ja 59–64: <https://bit.ly/2ToA9RY>.

Alustava arviointi

Valituksen saavuttua työ- ja elinkeinoministeriöön, kansallinen yhteyselin arvioi, otetaanko valitus tarkempaan käsittelyyn (ns. "initial assessment"). Arviointiin sisältyy valitukseen tutustuminen, vastineen pyytäminen valituksen kohteelta olevalta yritykseltä, yhteydenpito eri osapuoliin sekä mahdollisesti muiden kansallisten yhteyselinten konsultointi. Arvioinnin yhteydessä on mahdollista, että kansallinen yhteyselin tekee selvityksiä, joilla tarkoitetaan tietopyyntöjen tekemistä osapuolille, lähetystöverkostolle tai mahdollisille muille kansallisille yhteyselimille.

Kansallinen yhteyselin ottaa huomioon arvioinnissaan seuraavat seikat:

- onko Suomen kansallinen yhteyselin asianmukainen taho tutkimaan valituksen;
- kuka on osapuolena ja mitkä ovat sen edut kyseisessä asiassa;
- onko asia todellinen ja perusteltu;
- näyttääkö yrityksen toiminnan ja esiin nostetun asian välillä olevan yhteyttä;
- liittyvätkö sovellettava lainsäädäntö ja menettelytavat, mukaan lukien oikeuden päätökset, asiaan;
- miten vastaavia kysymyksiä on käsitelty tai käsitellään muissa kotimaisissa tai kansainvälisissä elimissä ja
- palvelisiko yksittäistapauksen käsittely OECD:n toimintaohjeiden tarkoitusta ja tehokasta soveltamista.

Kansallinen yhteyselin arvioi tapauskohtaisesti sellaisten valitusten käsittelyyn ottamisen, mitkä koskevat usean kansallisen yhteyselimen toimivalta-alueella tapahtuneita asioita. Tällaisissa tapauksissa yleensä yksi yhteyselin ottaa päävastuun valituksen käsittelystä ja mahdolliset muut yhteyselimet voivat toimia tukena.

OECD:n toimintaohjeiden mukaisesti kansallinen yhteyselin pyrkii tekemään alustavan arvion kolmessa kuukaudessa.⁴

Jos kansallinen yhteyselin ei ota valitusta käsittelyyn, kansallinen yhteyselin julkaisee lausunnon, joka sisältää kuvauksen valituksesta sekä perustelut. Jos taas kansallinen yhteyselin ottaa valituksen tar-

² Kun valitus toimitetaan sähköpostitse ministeriön kirjaamoon, kirjaamo lähettää automaattisesti vastaanottoviestin.

³ Lomake on myös saatavilla täällä: <https://tem.fi/oeed-n-monikansallisten-yritysten-toimintaohjeiden-yksittaistapaus-ten-kasittely>.

⁴ OECD:n toimintaohjeet monikansallisille yrityksille (2011), s. 63, <https://bit.ly/2ToA9RY>.

kempan käsittelyyn, siirrytään seuraavaan vaiheeseen, valituksen tutkimiseen. Kansallisen yhteyselimen päätös ottaa valitus tarkempaan käsittelyyn ei tarkoita, että yhteyselimen mielestä yritys on rikkonut toimintaohjeita.

Valituksen tutkiminen ja lausunnon antaminen

Mikäli kansallinen yhteyselin päättää tutkia valituksen, yhteyselin tarjoaa osapuolille mahdollisuutta sovitteluun, jonka tarkoituksena on löytää molempia osapuolia tyydyttävä ratkaisu. Yhteyselin toimii sovittelun vetäjänä. Jos osapuolet päätyvät sopimukseen, kansallinen yhteyselin seuraa sopimuksen soveltamista. Mikäli yhteisymmärrykseen ei päästä tai osapuoli tai osapuolet kieltäytyvät sovittelusta, kansallinen yhteyselin jatkaa valituksen tutkimista.

Valituksen tutkiminen jakaantuu kahteen osaan. Ensin yhteyselin muodostaa näkemyksen siitä, mihin seikkoihin valitus perustuu sekä mistä seikoista valituksessa osapuolet ovat yhtä mieltä ja mistä heillä on eriävät näkemykset. Kun näiden seikkojen osalta yhteyselin on muodostanut näkemyksen, yhteyselimen tutkii tarkemmin asiassa esitetyt vaatimukset, niihin annetut vastineet sekä mahdollisen todistusaineiston ja muodostaa lopullisen näkemyksensä asian ratkaisemiseksi.

Sekä sovittelun että tarkemman käsittelyn päätteeksi yhteyselin julkaisee lopullisen lausunnon (ns. ”final statement”). Kun yhteyselin julkaisee lausunnon valituksen tarkemman tutkimisen jälkeen (siis ilman sovittelua), lausunto sisältää näkemyksen, onko yritys toiminut vastoin toimintaohjeita vai ei. Lausunto voi sisältää myös suosituksia yritykselle toimintaohjeiden soveltamisesta. Yhteyselin voi myös ilmaista lausunnossaan seuraavansa sovittelun sopimuksen tai sen esittämien suositusten toteutumista.

Osapuolet voivat täydentää kannanottojaan asian käsittelyn edetessä esimerkiksi tekemällä niihin täydennyksiä, selvennyksiä tai oikaisuja. Valituksen täydennysten olisi kuitenkin pysyttävä alkuperäisessä valituksessa ilmoitettujen perusteiden puitteissa. Tällä tarkoitetaan, että kesken käsittelyn ei voida vedota kokonaan uusiin seikkoihin vaan valituksen täydennysten olisi liityttävä alkuperäisessä valituksessa esitettyihin perusteisiin. Mikäli osapuolet täydentävät kannanottojaan, täydennykset pyydetään toimittamaan sekä työ- ja elinkeinoministeriön kirjaamoon että edellä mainittuun sähköposti-osoitteeseen. Yhteyselimen ilmoittaa osapuolille, mihin mennessä täydennykset on toimitettava yhteyselimelle.

Yhteyselin tiedottaa osapuolille yhteyselimen kokousaikataulusta.

Yhteyselimen päätöksenteko valituksen käsittelyssä

Työ- ja elinkeinoministeriö asettaa erikseen kutakin valitustapausta varten yhteiskunta- ja yritys vastuun neuvottelukunnan ehdotuksesta sen jäsenistä ja/tai varajäsenistä koostuvan alajaoston käsittelemään valitusta. Alajaostossa on yleensä edustettuina yksi henkilö työnantajapuolelta, yksi työntekijäpuolelta, yksi kansalaisjärjestöstä ja edustajia eri ministeriöistä käsiteltävän aiheen mukaan (ks. myös kappale ”Vastuut valitusten käsittelyssä”). Alajaosto valmistelee neuvottelukunnalle esityksen valituksen tarkempaan käsittelyyn ottamisesta. Alajaosto vastaa mahdollisesta sovittelusta ja tarkemmasta käsittelystä. Yhteiskunta- ja yritys vastuun neuvottelukunta valmistelee alajaoston tekemän valituksen tarkemman käsittelyn perusteella näkemyksensä lopulliseksi lausunnoksi. Työ- ja elinkeinoministeriö tekee asiassa lopullisen päätöksen saatuaan neuvottelukunnan näkemyksen. Ministeriön virkamiehet toimivat valituskäsittelyn sihteeristönä.

Mikäli valituksen sisällön perusteella on ilmeistä, ettei valitus etene tarkempaan käsittelyyn, neuvottelukunta voi käsitellä asian suoraan ilman alajaoston nimeämistä. Tämä voi olla asianmukaista esimerkiksi silloin, kun valitus ei liity OECD:n toimintaohjeisiin tai jos yhteyselin ei ole oikea taho käsittelemään valitusta.

Luottamuksellisuus valituksen käsittelyssä

Toimintaohjeiden mukaan on yleisenä periaatteena, että kansallinen yhteyselin toimii läpinäkyvästi. Kuitenkin toiminnan tehokkuus edellyttää käsittelyn luottamuksellisuuden asianmukaista takaamista

valitusta käsiteltäessä. Kansallinen yhteyselin ottaa huomioon valituksen käsittelyssä tarpeen suojella liikesalaisuuksia ja muita salassa pidettäviä tietoja.

Mikäli yksittäistapauksen osapuoli haluaa vedota salassapitoon, on osapuolen itse merkittävä salassa pidettävät asiat ministeriölle ja neuvottelukunnalle toimittamaansa materiaaliin sekä kerrottava, miksi kyseiset seikat ovat salassa pidettäviä. Kokonaisuudessaan toimitettua materiaalia ei voi merkitä salassa pidettäväksi, vaan lähtökohtana on, että vastapuolen on saatava kaikesta kansalliselle yhteyselimelle toimitetusta materiaalista tieto. Salassapidossa noudatetaan asiakirjain julkisuudesta annetun lain (21.5.1999/621) määräyksiä OECD:n toimintaohjeiden mukaisesti.

Vastuut valitusten käsittelyssä

Kun neuvottelukunta käsittelee valituksia, sen jäsenet toimivat henkilökohtaisella virkavastuulla. Jäsenet muodostavat näkemyksensä itsenäisesti, ilman oman taustaorganisaationsa konsultointia ja käsittelevät valitukseen liittyvää tietoa luottamuksellisesti. Jäsenten on myös arvioitava, onko heillä eturistiriita asiassa. Jos jäsenellä on eturistiriita, hänen on jäävättävä itsensä eikä hän ei voi osallistua valitusprosessiin.

Kansallinen yhteyselin pyrkii käsittelemään valituksen mahdollisimman nopeasti. Kansallinen yhteyselin toimii puolueettomasti, ennakoitavasti, oikeudenmukaisesti ja yhdenmukaisesti toimintaohjeissa esitettyjen periaatteiden ja normien kanssa.

Työ- ja elinkeinoministeriön lopullisen lausunnon sisältävä päätös saatetaan OECD:n investointikomitealle tiedoksi.